

CĂLĂTORIE DE DOCUMENTARE ȘTIINȚIFICĂ ÎN R. D. GERMANĂ (1985)

Pe baza acordului de colaborare științifică dintre Academia de Științe Sociale și Politice a R. S. România și Academia de Știință a R. D. Germană, în perioada 17–30 iunie 1985 am efectuat o călătorie de documentare științifică în R. D. Germană. Deplasarea a avut drept scop documentarea în legătură cu problemele privind contactele dintre spațiul carpato-dunărean și cel central-european în evul mediu, cu privire specială asupra temei intitulată „Corpusul ceramicii medievale din secolele X–XIV”, stabilită de comun acord între organismele academice românești și est-germane. Călătoria de studii trebuia să aibă loc în 1984, dar, neputându-se cădea de acord în privința unui termen convenabil cu Academia de Știință a R. D. Germană, a fost amânată pentru anul următor. Planul inițial de documentare a suferit și alte modificări, în sensul că, din cauza unor neconcordanțe între serviciile de protocol în legătură cu perioada deplasării, a trebuit să renunț la vizitarea Leipzigului și a Weimarului. În schimb, în program au fost inserate scurte vizite la Magdeburg și Potsdam. În decursul celor două săptămâni petrecute în R. D. Germană, nouă zile au fost rezervate documentării la Berlin, trei la Dresda și câte una la Magdeburg și Potsdam.

La Berlin am lucrat cu precădere la Institutul Central de Istorie Veche și Arheologie, în cadrul secțiilor de protoistorie

(arheologie) și de bizantinologie. Programul a inclus investigarea colecțiilor arheologice și studiu în bibliotecă. Întrucât Institutul Central nu posedă ca expoziție permanentă decât câteva vitrine, materialul arheologic păstrat la această instituție este cantitativ redus. După prelucrarea din punct de vedere științific a vestigiilor descoperite de personalul Institutului, materialele sînt remise muzeelor. Cu toate acestea, grație amabilității prof. dr. Paul Grimm și a dr. Hans-Joachim Stoll, am putut să cercetez diferite piese arheologice (obiecte din metal și ceramică) recuperate în ultimii ani în mai multe așezări de la sfîrșitul mileniului I și de la începutul mileniului al II-lea. În legătură cu descoperirile de acest fel de pe teritoriul R. D. Germane și din regiunile înconjurătoare am mai purtat discuții fructuoase cu prof. dr. Peter Donat și dr. Ingo Heindel.

În cursul șederii la Berlin am fost primit de acad. prof. dr. Joachim Herrmann, directorul Institutului Central de Istorie Veche și Arheologie, și de prof. dr. Bruno Krüger, șeful Secției de arheologie, care m-au informat despre direcțiile de cercetare ale Institutului, despre sistemul de organizare a rețelei muzeistice din R. D. Germană, despre colaborarea cu partenerii externi etc. M-am întreținut, de asemenea, cu dr. Hans Quitta, șeful Laboratorului Institutului Central

de Istorie Veche și Arheologie din Berlin, utilat cu cea mai modernă aparatură, care efectuează analize asupra eșantioanelor conținând carbon radioactiv pentru numeroase țări din Europa, Asia și America Latină. Dr. Quitta mi-a comunicat, între altele, rezultatele la care a ajuns pe baza recalibrării datelor obținute prin metoda carbonului radioactiv (C_{14}) privind încadrarea cronologică a descoperirilor preistorice din România.

În legătură cu editarea „Enciclopediei Protoistoriei Europei”, la care colaborează un mare număr de specialiști de pe continent, inclusiv din România, am purtat discuții cu dr. D. Rössler, unul din coordonatorii lucrării. Dintre specialiștii de la Secția de bizantinologie am avut schimburi de opinii cu dr. Hans Dietten, care se ocupă cu istoria spațiului balcanic în ultimele secole ale mileniului I.

O însemnată parte a timpului petrecut la Berlin a fost afectat studiului în bibliotecile secțiilor de arheologie și bizantinologie ale Institutului Central, ambele deținând fonduri de carte extrem de bogate. Pe lângă literatura mai veche, se află aici o vastă literatură de specialitate, apărută în ultimii ani în toată lumea, care în parte lipsește din bibliotecile românești. Eficiența lucrului în bibliotecă ar fi fost incomparabil mai mare dacă acestea ar fi dispus de mijloace de xerocopiere.

La Berlin am avut ocazia să vizitez Muzeul de Istorie Germană, Muzeul Bode, Muzeul Pergamon și Galeria Națională.

Primul, situat pe celebrul bulevard Unter den Linden, oferă o retrospectivă a principalelor momente din istoria poporului german din cele mai vechi timpuri până astăzi, reliefând îndeosebi aspectele legate de lupta de clasă și de atitudinea antirăzboinică a maselor. Perioada celui de-al doilea război mondial, spre exemplu, este ilustrată aproape numai prin imagini referitoare la rezistența împotriva nazismului și la ofensiva armatei sovietice. În colecțiile muzeului se păstrează și câteva vase și figurine antropomorfe aparținând culturii Cucuteni.

Următoarele două muzee cuprind monumente de artă greco-romană, egipteană, etruscă, asiro-babiloniană, orientală etc. de valoare inestimabilă. Numele Muzeului Pergamon este preluat de la înfloritorul centru elenistic din vestul Asiei Mici, de unde, la sfârșitul secolului trecut, inginerul arheolog Carl Humann a transportat în capitala Germaniei frizele unui mare altar împodobit cu basoreliefuli de fascinantă expresivitate, adevărate capodopere ale artei antice. În muzeul berlinez se mai păstrează alte faimoase ansambluri arhitecturale ale antichității orientale și greco-romane, aduse de la Babilon, Assur, Baalbek, Milet, Magnesia etc.

Pe lângă sculpturile lui Thorwaldsen, Canova, Schadow și Rodin și pinzele lui Menzel, Kokoschka, Nolde, Kirchner și Jawlensky, în Galeria Națională sunt expuse tablouri de C. Baba, Al. Ciucurencu și M. H. Maxy, fiind unul din foarte puținele muzee vest-europene care acordă spațiu de expunere creațiilor artiștilor plastici români, din păcate însă nu dintre cele mai revelatoare.

Din Berlin am efectuat două excursii de studii la Magdeburg, fiind însoțit de dr. Hans-Joachim Stoll, și la Potsdam, unde am fost acompaniat de dr. Ingo Heindel.

La Magdeburg am vizitat Kulturhistorisches Museum, cu o valoroasă colecție de vestigii medievale, precum și mai multe biserici în stil romanesc și gotic din secolele XI—XIII. La Kulturhistorisches Museum, unde m-am întreținut cu muzeograful Gerd Böttcher, sînt conservate, între altele, descoperirile făcute cu prilejul săpăturilor din zona domului și a curții lui Otto I cel Mare (936—973, împărat din 962) întemeietorul Sfîntului Imperiu roman: resturi de frescă, plăci smălțuite, ceramică etc. Tot la acest muzeu se află statuia ecvestră de piatră a așa-numitului cavaler de Magdeburg („Magdeburger Reiter”), de la mijlocul sec. al XIII-lea, una din cele mai vechi opere de artă de acest fel din Europa medievală, în care se întrevede, în pofida scurgerii multor secole, amprenta influențelor sculpturii romane din epoca imperială. O copie a sa în bronz se găsește într-una din piețele centrale ale orașului, ca, de altfel, și la Muzeul de Istorie Germană din Berlin.

Dintre construcțiile de cult, care constituie o adevărată podoabă a Magdeburgului, am avut prilejul să vizitez domul St. Mauritius und St. Katharina, fosta biserică a premonstra-

tenșilor Unser Lieben Frauell, Peterskirche, Sebastianskirche și Johanneskirche. Construcția bisericii St. Mauritius und St. Katharina a început în anul 1209, la doi ani după ce a ars vechiul dom ridicat în vremea lui Otto I, din care mai sînt vizibile fundațiile unei cripte. Nava centrală a fost terminată în secolul al XIII-lea, iar turnurile s-au adosat la începutul secolului al XVI-lea. În dom este depus mormîntul împăratului Otto I cel Mare și cel al primei sale soții, Edith, ale căror oseminte au fost transferate din vechiul dom, la fel ca și cele ale episcopilor Friedrich von Wettin și Wichmann, promotor al colonizării în Est. În dom se află, de asemenea, o valoroasă statuie a Sfîntului Mauritius de la mijlocul secolului al XIII-lea, precum și un impresionant grup statuar de lemn al lui Ernst Barlach, realizat în memoria celor căzuți în primul război mondial, sculptură înlăturată din lăcaș după instaurarea nazismului și readusă ulterior. Un interes deosebit prezintă și biserica Unser Lieben Frauen, începută în vremea episcopului Werner (1064—1078) și terminată la mijlocul secolului al XII-lea, lucrată în stil romanesc, completată după un incendiu de la sfîrșitul secolului al XII-lea cu elemente gotice timpurii, situație întilnită și la Johanneskirche.

La Potsdam m-am deplasat pentru a vizita Muzeul de Pre- și Protoistorie găzduit de Castelul Babelsberg, construit în stil neogotic englez în anii 1834—1835, situat într-un admirabil cadru natural în vecinătatea Havelului. Muzeul conservă, între altele, vestigiile mezolitice de la Rhinluch bei Friesack, constînd din unelte din lemn și plase de prins păsări — unele din cele mai vechi descoperiri de acest fel cunoscute în lume, — păstrate datorită condițiilor speciale oferite de terenul mlăștinos unde fusese amplasată vechea așezare. La muzeu am purtat discuții cu dr. Christa Plate, care mi-a permis studierea materialelor arheologice medievale inedite provenind din ultimele sale descoperiri din jurul Potsdamului, între care și acelea făcute la Freyenstein (Kreis Wittstock), așezare întărită din secolele XII—XIII, abandonată la sfîrșitul secolului al XIII-lea.

Tot la Potsdam am vizitat palatul Sans Souci, reședința de vară a regilor Prusiei, și Friedenskirche, construită de arhitectii Ludwig Persius și August Stüler în 1845—1848, după modelul bisericii Sf. Clemente din Roma. Într-o semi-sferă a lăcașului a fost încastrat un imens mozaic lucrat în stil bizantin în secolele X—XII, înfățișîndu-l pe Isus Christos ca judecător al lumii, flancat în dreapta de Sf. Ioan Botezătorul și Sf. Cypriano, iar în stînga de Sf. Maria și Sf. Petru, mozaic cumpărat în anul 1834 de prințul Friedrich Wilhelm de la biserica Sf. Cypriano din Murano.

Ultimele trei zile ale călătoriei de documentare le-am petrecut la Dresda, unde am lucrat în special la Muzeul departamental de Preistorie din așa-numitul Palat japonez, ce conține o interesantă colecție de obiecte și vase din evul mediu, rod al descoperirilor mai vechi sau mai recente, numeroase din ele încă inedite, provenind de la Dresda, Freiberg, Mutzschen, Tauch, Wasserburg, Baruth, Leipen și Meissen. În această din urmă localitate, binecunoscută prin apreciatele sale ateliere de producere a porțelanului, săpăturile arheologice recente au identificat existența unei străzi pavate cu birne de lemn datînd din secolele X—XI. Discuțiile cele mai profitabile pe plan profesional le-am purtat cu dr. Harald W. Mechelk și dr. Volkmar Geupel, care mi-au prezentat materiale găsite în ultimele campanii arheologice din obiectivele medievale din Saxonia. Ca și la Berlin și Magdeburg, am abordat aici probleme referitoare la modul în care vestigiile arheologice reflectă procesul de asimilare al slavilor de către germani la începutul mileniului al II-lea.

La Dresda am mai vizitat Muzeul armatei din R. D. Germană, cel mai mare de acest gen din țară, cu o bogată colecție de armament medieval, precum și prestigiosul muzeu de artă Der Zwinger, renumit în toată lumea prin tablourile lui Rafael, Rembrandt, Giorgione, Dürer, Breugel, Rubens, Van Dyck, Jordaens, Poussin, Veronese, Tizian, Holbein cel Tânăr, Canaletto și ale altor maeștri din școlile italiene, flamande, germane, franceze și spaniole.

În ciuda duratei sale reduse, estimez că în ansamblu călătoria de documentare în R. D. Germania a fost fructuoasă pe plan științific, întregindu-mi viziunea asupra realităților medievale central-europene.

VICTOR SPINEI